

Ikääntymisen asiantuntemusta tarvitaan pitkäikäisyyden yhteiskunnassamme

14.3.2025

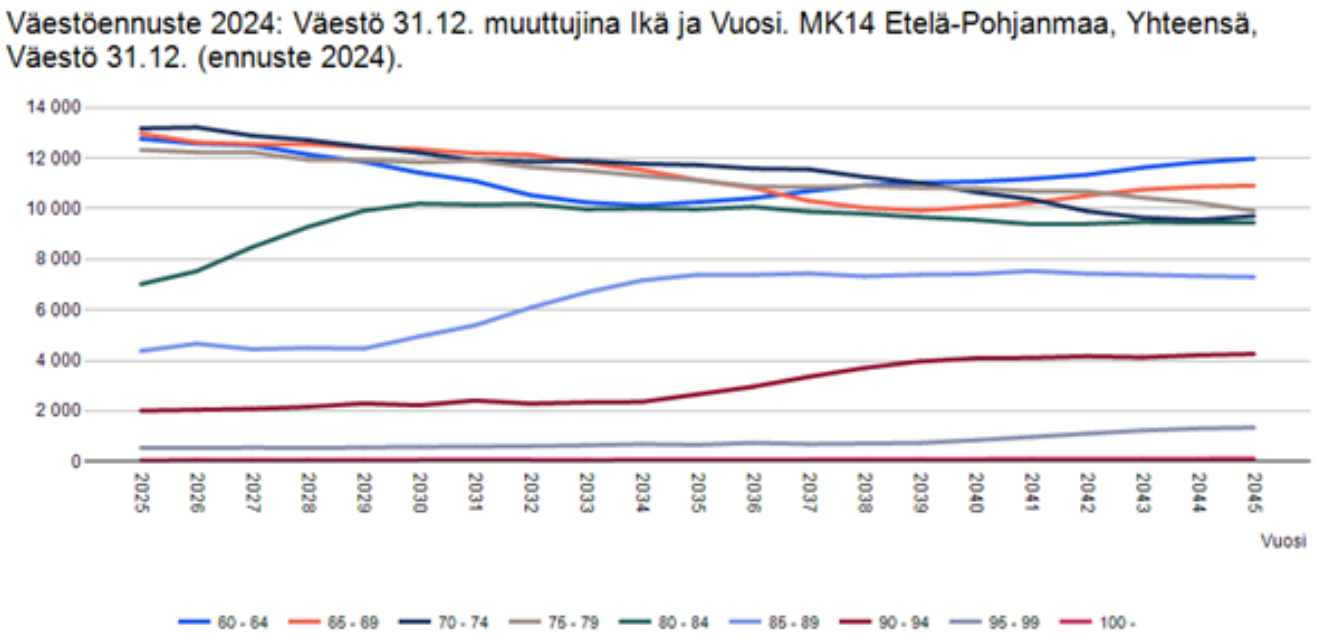
Seinäjoen ammattikorkeakoulun monipuoliset sosiaali- ja terveysalan ylemmät korkeakoulututkinnot täydentyivät vuoden 2021 syksyllä Ikääntymisen asiantuntija yamk-tutkinto-ohjelmalla. Koulutus starttaa joka toinen vuosi, ja kevään 2025 yhteishaussa on haettavana paikat kyseiseen tutkinto-ohjelmaan kolmannen kerran. Ikääntymisen asiantuntija yamk-koulutukseen voivat hakea sote-alan ammattilaiset, joilla on pohjakoulutuksena sairaanhoitajan, sosionomin, terveydenhoitajan, geronomin tai fysioterapeutin tutkinto sekä kahden vuoden työkokemus. Tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä, minkä tekeminen vie 1.5–3 vuotta ja on mahdollista työn ohessa. Opinnot muodostuvat kymmenestä 5 op:n laajuisesta syventävästä ammattiopintojaksosta, kahdesta 5 op:n laajuisesta vapaasti valittavasta opintojaksosta ja 30 op:n laajuisesta opinnäytetyöstä.

Kuva 1. Kuvituskuva (SeAMK Kuvapankki).

Ikääntyvästä väestöstä pitkäikäisyyden yhteiskuntaan

Ihmisen elinaika on pidentynyt merkittävästi kehittyneissä yhteiskunnissa (WHO, 2020). Tämä on seurausta niin lääketieteen kuin myös laajemmin yhteiskunnan kehittymisestä: elinympäristöt ovat turvallisia, ravinto laadukasta ja myös ennaltaehkäisevää sosiaali- ja terveystoimintaa on saatavilla elämän alkutaipaleelta alkaen (Siren, 2024). Väestömme ikääntyy vielä muutaman vuosikymmenen, mutta sittemmin ikäryhmät ovat tasaisemmin samankokoisia. Näin ollen siirrymme vähitellen ikääntyvästä yhteiskunnasta pitkäikäisyyden yhteiskuntaan. Tulevina vuosina eniten kasvaa yli 85-vuotiaiden määrä ja näin käy myös Etelä-Pohjanmaalla (kuva 2).

Kuva 2. 60-vuotiaiden ja vanhempien määrän ennuste Etelä-Pohjanmaalla vuosina 2025–2045. (Tilastokeskus).

Pitkäikäisyyden yhteiskunnassa elämänkulku ja sen jaksotus muuttuu. Meille on tullut kokonaan uusi elämänvaihe, keskimäärin hyvän terveyden ja toimintakyvyn mahdollistava myöhäiskeski-ikä (noin 65—80-vuotiaana) (Rantanen, 2023). Toisaalta tiedämme, että entistä paremmasta myöhäiskeski-ikäisten toimintakyvystä huolimatta elämän loppuvaiheessa korkean palvelutarpeen aika ei ole lyhentynyt, vaan saattanut jopa hieman pidentyä (Enroth ym., 2020). Avuntarvetta aiheuttavat erityisesti muistisairaudet, jotka tuoreen tutkimuksen mukaan ovat selvästi yleisempiä kuin aiemmin on ajateltu: muistisairausdiagnoosin saa vuosittain noin 23 000 ihmistä kun aiempi arvio oli selvästi pienempi eli noin 14 500 sairastunutta vuosittain (Roitto ym., 2024). Viidentoista vuoden kuluttua muistisairausdiagnoosin saaneita on jo lähes 250 000, jos muistisairauksien yleisyys pysyy ennallaan ja iäkkäiden määrä kasvaa Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaisesti. Hoivaa tarvitsevien vanhojen ihmisten määrä tulee siis joka tapauksessa kasvamaan. Yhteiskunnan rakenteiden ja palvelujärjestelmän tulee huomioida tämä pitkäikäisyyden seuraus. Yhteiskunnassamme tulee taata riittävä ja laadukas hoiva sitä tarvitseville elämän viimeisten vuosien aikana ja toisaalta edistää terveenä ja toimintakykyisenä vanhenemista läpi elämänkulun.

Yhteiskunnassamme tarvitaan laaja-alaista gerontologista osaamista

Pitkäikäisyyden yhteiskunnassamme tarvitaan strategista suunnittelua, jotta edellä mainitut tavoitteet voivat toteutua. WHO:n Terveen ikääntymisen vuosikymmen ohjelman (2021-2030) mukaisia strategisia toimia ovat seuraavat:

- Muutetaan tapaa, jolla ajattelemme, tunnemme ja toimimme ikääntymistä ja ikääntyneitä ihmisiä kohtaan sekä kehitetään ikäystävällisiä ympäristöjä.
- Varmistetaan, että yhteisöt tukevat ikääntyneiden ihmisten kykyjä.
- Tarjotaan yksilöllisesti räätälöityä, integroitua ennaltaehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta sekä palveluja, jotka vastaavat ikääntyneiden tarpeisiin.
- Tarjotaan pitkäaikaishoitoa ikääntyneille ihmisille, jotka sitä tarvitsevat.

Samansuuntaisesti kansallisessa ikäohjelmassa vuoteen 2030 pyrkimyksenä on pidentää ikääntyvien työikäisten toimintakykyä ja työuria, vakiinnuttaa vapaaehtoistyön asema, turvata palveluiden yhdenvertaisuutta, edesauttaa tehokkaampaa koordinaatiota ja taloudellista kestävyyttä sekä lisätä ikäystävällisyyttä ja ikäteknologian kehittämistä ja hyödyntämistä ikääntyneiden ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020).

Nämä strategiset toimet edellyttävät laaja-alaista gerontologista ymmärrystä ja osaamista. Tähän osaamistarpeeseen vastaa Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, Ikääntymisen asiantuntija.

Työelämäläheistä oppimista

Ikääntymisen asiantuntija tutkinto-ohjelman syventävät ammattiopinnot koostuvat kolmesta kokonaisuudesta, jotka ovat *”ikääntyvä yhteiskunta”, ”ikääntyvän ihmisen hyvinvoinnin tukeminen”* sekä ”*johtaminen ja esihenkilötyö ikääntyneiden palveluissa”.* Nämä kokonaisuudet pitävät sisällään gerontologista asiantuntijuutta monipuolisesti kehittäviä opintojaksoja, joihin voi tutustua tarkemmin opetussuunnitelmassa. Johtamiseen liittyviä opintojaksoja tutkintoon sisältyy suoraan 20 opintopistettä ja sen voi helposti täydentää vastaamaan valtakunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon 30 opintopisteen johtamiskoulutuksen pätevyysvaatimuksia valitsemalla kaksi johtamiseen liittyvää opintojaksoa monipuolisesta SeAMKin vapaasti valittavien opintojen tarjonnasta.

Opiskelu toteutuu työelämäläheisesti niin, että opintojaksoilla hyödynnetään yhteistoiminnallisia ja osallistavia menetelmiä sekä työelämän kehittämiseen tähtääviä oppimistehtäviä. Oppimistehtäviä tehdään paljon pienryhmissä mutta myös yksilöllisesti. Verkostoituminen, vertaistuki ja jaetut kokemukset ovat tärkeä oppimisen voimavara. Kontaktiopetuspäiviä on keskimäärin kaksi päivää kuukaudessa. Osa niistä toteutuu lähitapaamisina kampuksella, jolloin moniammatillinen keskusteleva oppiminen mahdollistuu hyvin. Toisaalta uudistetussa opetussuunnitelmassa on myös aiempaa enemmän täysin etäyhteydellä tapahtuvaa opetusta ja verkko-opiskelua. Kaiken kaikkiaan tutkinto-ohjelma on verkkopainotteinen, sillä suuri osa oppimisesta perustuu itsenäiseen työskentelyyn verkkoympäristössä. Opiskelu edellyttää opiskelijalta sisäistä motivaatiota oman osaamisen kehittämiseen, aitoa kiinnostusta pitkäikäisyyden yhteiskunnassa merkityksellisiin asioihin ja itsensä johtamista.

Useiden opintojaksojen oppimistehtävät on sidottu työelämän kehittämiseen. Niihin sisältyy kokeilevaa kehittämistä esimerkiksi tiedonkulun tai jonkin käytänteen parantamiseksi, asiakasymmärrystä korostavan palvelumuotoilun periaatteisiin pohjautuen palvelupolun tai sen osan kehittämistä, vaikuttavaksi todettujen toimintamallien kuten esimerkiksi ikääntyneiden muisti- ja ajattelutoimintojen tukemiseen tähtäävän FINGER-mallin jalkauttamista sekä teknologioiden käyttöönottoa kaikki sidosryhmät osallistaen.

Myös ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö tähtää työelämän kehittämiseen. Siinä keskeistä on uuden tiedon tuottaminen ja / tai tiedon soveltaminen käytännön kehittämistyöhön sekä tuotetun tiedon ja kehittämistyön hyödyllisyyden käytäntölähtöinen arvioiminen. Opinnäytetyöprosessi tukee opiskelijan ammatillista kasvua ja asiantuntijuuden kehittymistä. Useimmiten opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä oman työnantajan kanssa, mutta mikään ei estä verkostoitumista ja opinnäytetyön tekemistä johonkin toiseen organisaatioon tai yhteisöön. Ikääntymisen asiantuntija -tutkinnossa on tehty myös uudenlaisia, ns. artikkelimuotoisia opinnäytetöitä, joissa kirjoitettuja tutkimusartikkeleita on julkaistu esimerkiksi Gerontologia -lehdessä ja SeAMK Journalissa.

Kansainvälinen, yrittäjähenkinen SeAMK – Se

paras korkeakoulu

Seinäjoen ammattikorkeakoulun uusi strategia vuosille 2025–28 kantaa työnimeä *Meidän ammattikorkeakoulu – inhimillisyyttä, laatua ja tuloksellisuutta*. Tämä tarkoittaa, että ammattikorkeakoulumme koostuu näistä elementeistä ja haluaa pitää kiinni tuloksellisuudesta ja laadusta, mutta haluaa myös olla inhimillinen ratkaisuissaan eri osapuolten näkökulmasta. SeAMKin visiona on olla Kansainvälinen, yrittäjähenkinen SeAMK – Se paras korkeakoulu. Haluamme olla paras korkeakoulu niin opiskelijalle, työntekijälle kuin työelämällekin.

Yksi SeAMKin vahvuusaloista on sosiaali- ja terveysalan digitalisaatio, mikä näkyy vahvasti myös ikääntymisen asiantuntija yamk-tutkinto-ohjelmassa. Yksi syventävistä ammattiopintojaksoista keskittyy kokonaan tähän teemaan ja oppimistehtävien sekä opinnäytetyön kautta opiskelija voi halutessaan edelleen syventää asiantuntijuuttaan tällä alalla.

Tutkinto-ohjelma kannustaa kansainvälistymiseen ja siihen tarjotaan monenlaisia mahdollisuuksia. Kansainvälistyä voi lähtemällä vaihtoon tai osallistumalla lyhyemmille kansainvälisille intensiivijaksoille, joista esimerkki tässä artikkelissa. Toisaalta myös omalla kampuksella voi hyvin kansainvälistyä. Kotikansainvälistyminen tutkinnossamme tarkoittaa esimerkiksi kansainvälisten asiantuntijoiden pitämiä vierailuluentoja, osallistumista kansainvälisiin webinaareihin, yhteistyötä kansainvälisten opiskelijoiden ja asiantuntijoiden kanssa ja kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen perehtymistä. Uusia mahdollisuuksia kansainvälistymiseen tuo vuoden 2025 alussa alkanut HEROES-allianssi (Higher Education for Resilience-Oriented and Empowered Societies), joka on osa Erasmus+-ohjelman rahoittamaa eurooppalaista korkeakoulujen yhteistyötä. Sen tavoitteena on edistää älykkäiden teknologioiden ja innovaatioiden avulla alueellista kestävyyttä sekä tukea yhteiskunnallista osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta.

SeAMK on mukana valtakunnallisessa Ikäosaamisen verkostossa, johon kuuluvilla kuudella ammattikorkeakouluilla (Karelia, XAMK, Lapin AMK, Metropolia, SAMK, SeAMK) on tarjonnassa geronomi AMK-koulutusta mutta myös ikääntymiseen ja ikäosaamiseen liittyviä ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Verkosto mahdollistaa ammattikorkeakoulujen yhteistyön ikääntymiseen liittyvissä TKI-hankkeissa ja joustavien opiskelupolkujen rakentamisessa. Ristiinopiskelu on mahdollista jo nyt erityisesti SAMKissa, ja jatkossa todennäköisesti joustavammin myös muiden verkoston ammattikorkeakoulujen kanssa.

Jos haluat kehittää asiantuntijuuttasi, työelämää, ikääntyneiden palveluita ja ikäystävällistä yhteiskuntaa, kannattaa hakea yhteishaussa SeAMKin sosiaali- ja terveysalan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, ikääntymisen asiantuntija. Pääset kehittämään tulevaisuuteen suuntaavaa osaamista, jonka turvin rakennat omannäköistäsi uraa!

Kuva 3. Kuvituskuva (SeAMK Kuvapankki).

Katri Turunen
TtT, yamk-yliopettaja, Ikääntymisen asiantuntija -tutkinto-ohjelma
SeAMK

Lähteet

Enroth, L., Raitanen, J., Halonen, P., Tiainen, K., Jylhä, M. (2020). Trends of Physical Functioning, Morbidity, and Disability-Free Life Expectancy Among the Oldest Old: Six Repeated Cross-Sectional Surveys Between 2001 and 2018 in the Vitality 90+ Study. *The Journals of Gerontology: Series A*, 76(7), 1227–1233. https://doi.org/10.1093/gerona/glaa144

Rantanen, T. (2023). Gerontologia auttaa näkemän elämän selvemmin. Professoriliitto blogikirjoitukset 4.9.2023.

Roitto, H. M., Lindell, E., Koskinen, S., Sarnola, K., Koponen, P., & Ngandu, T. (2024). Diagnosoitujen muistisairauksien ilmaantuvuus ja esiintyvyys Suomessa vuosina 2016–2021. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 140(5), 411–419. https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo18137.pdf

Siren, A. (2024). Ikääntyvästä yhteiskunnasta pitkäikäisyyden yhteiskuntaan. *Vanhustyö* 5/2024.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2020). Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6865-3

World Health Organization, WHO (2020). Decade of healthy ageing: baseline report. Geneva: World Health Organization; Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.